

**MOLIYAVIY HOLAT TO`G`RISIDAGI HISOBOTNI MHXS
TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI**

**Boysoatov Jasurbek O`rolovich,
O`zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistri**

Annotatsiya: Maqolada moliyaviy holat to`g`risidagi hisobotni mhxs talablari asosida takomillashtirishga qaratilgan. Shuningdek, MHXSga muvofiq, daromadlar to`g`risidagi hisobotning asosiy g`oyasi hisobot davrida olingan daromadlar miqdorini qo`shish va olingan xarajatlar miqdorini ayirish yo`li bilan to`g`rilashdan iborat bo`lib, natijada hisobot uchun sof foyda miqdorini beradi.

Kalit so`zlar: MHXS, moliyaviy holat, xorijiy investitsiyalar, buxgalteriya balansi, xalqaro bozor.

Аннотация: Целью статьи является усовершенствование отчета о финансовом положении на основе требований МХХС. Также, согласно МСФО, основная идея отчета о прибылях и убытках заключается в корректировке суммы доходов, полученных за отчетный период, путем ее сложения и вычитания суммы полученных расходов, в результате чего получается сумма чистой прибыли для отчета.

Ключевые слова: MHXS, финансовое положение, иностранные инвестиции, бухгалтерский баланс, международный рынок.

Annotation: The article aims to improve the report on the financial situation based on the requirements of mhxs. Also, according to the IFRS, the main idea of the income statement is to adjust the amount of income received during the reporting period by adding it and subtracting the amount of expenses received, resulting in the amount of net profit for the report.

Key words: MHXS, financial situation, foreign investments, accounting balance, international market.

MHXSga ko`ra, daromadlar to`g`risidagi hisobot o`z ichiga olishi kerak quyidagi ma`lumotlar:

- daromad;
- xarajatlar;

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 10. October 2024

- qaram va qo'shma kompaniyalarning daromadlari va xarajatlarining bir qismi;
- soliq xarajatlari;
- asosiy faoliyatdan olingan foyda yoki zarar;
- kutilmagan daromad yoki xarajatlar;
- minoritar ulush (konsolidatsiyalanuvchi kompaniyalar uchun) va hisobot davridagi sof foyda yoki zarar.

Ushbu moddalarning mazmunini ochib beruvchi qo'shimcha ma'lumotlar MHXS talablariga muvofiq buxgalteriya balansida yoki moliyaviy hisobotga ilovada keltirilgan.

Daromadlar to'g'risidagi hisobot uchun 1-IFRS "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" ikkita modelni taqdim etadi:

- birinchisi xarajatlarni kelib chiqishi bo'yicha tasniflaydi (xarajat tasnifi);
- ikkinchisi - ularning vazifalariga muvofiq tasniflanadi.

Tahlilning birinchi shakli "xarajat tabiati" usulidir. Korxonada xarajatlarni tabiatiga ko'ra foyda yoki zarar tarkibiga birlashtiradi. Masalan, asosiy vositalarning amortizatsiyasi, materiallarni sotib olish, transport xarajatlari, xodimlarga beriladigan nafaqalar va reklama xarajatlari va hokozo. Bu usul oson qo'llaniladi, chunki xarajatlarni ularning funktsional tasnifi asosida qayta taqsimlashning hojati yo'q. Xarajat tabiati usuliga asoslangan tasnifga quyidagilar kiradi:

- Daromad;
- Boshqa daromadlar;
- Tayyor mahsulot zahiralaridagi o'zgarishlar va davom etayotgan ish;
- Ishlatilgan xom ashyo va materiallar;
- Xodimlarga nafaqa to'lash xarajatlari;
- Amortizatsiya xarajatlari;
- Boshqa xarajatlar;
- Umumiy xarajatlar;
- Soliqlarni to'lashdan oldingi foyda;

Tahlilning ikkinchi shakli - xarajatlar funktsiyasi yoki sotishning tannarxi usuli bo'lib, u xarajatlarni o'z funktsiyalariga ko'ra sotish tannarxining bir qismi sifatida tasniflaydi yoki, masalan, tarqatish yoki ma'muriy xarajatlardir.

Ushbu usuldan foydalanadigan korxonalar, hech bo'lmaganda, sotish bo'yicha tannarxini boshqa xarajatlardan alohida ochib beradi. Ushbu usul foydalanuvchilarga xarajatlarni tabiatiga ko'ra tasniflashdan ko'ra ko'proq tegishli ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin, ammo xarajatlarni ularning funktsiyalariga taqsimlash o'zboshimchalik bilan taqsimlash va muhim mulohazalarni talab qilishi mumkin. “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish” xalqaro moliyaviy hisobot standarti MHXS (IFRS-1) har bir hisobot shaklining tuzilishi va mazmunini ochib beradi. Ushbu standart moliyaviy hisobotlarni taqdim etishga qo'yiladigan umumiy talablarni, ular bo'yicha tavsiyalarni belgilaydi.

MHXSning tuzilishi va uning mazmuniga minimal talablar, birinchi navbatda, moliyaviy hisobotdagi ma'lumotlarning solishtirilishini ta'minlashga qaratilgan.

Umumiy maqsadli moliyaviy hisobotlar ("moliyaviy hisobotlar" deb ataladi) o'zlarining maxsus axborot ehtiyojlarini qondirish uchun maxsus tayyorlangan hisobotlarni ololmaydigan foydalanuvchilar ehtiyojlarini qondirish uchun mo'ljallangan hisobotlardir.

Ushbu vazifani bajarish uchun moliyaviy hisobotlar aktivlar, majburiyatlar, o'z mablag'lari, daromadlar va xarajatlardan (shu jumladan foyda va zararlar), pul oqimlari, badallar va mulkdorlarga taqsimlash to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olishi kerak. Moliyaviy hisobotlar, foydalanuvchilarga korxonaning iqtisodiy foyda to'plash qobiliyatini taxmin qilishda yordam beradi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (MHXS) - Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari qo'mitasi Kengashi tomonidan qabul qilingan standartlar va talqinlar majmuidir. MHXS tomonidan talab qilingan yoki ruxsat etilgan holda foyda yoki zararda tan olinmaydigan daromad va xarajat moddalarini (shu jumladan qayta tasniflash tuzatishlarini) o'z ichiga oladi.

Garchi ushbu standartda “boshqa to'liq daromad”, “foyda yoki zarar” va “jami umumiy daromad” atamalaridan foydalanilgan bo'lsa-da, korxonalar, agar ularning ma'nosi aniq bo'lsa, umumiy summalarni tavsiflash uchun boshqa atamalardan foydalanishi mumkin. Masalan, korxonalar foyda yoki zararni tavsiflash uchun "sof daromad" atamasidan foydalanishi mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Тетерлева А. С. Актуальные вопросы внедрения международных стандартов финансовой отчетности в России / А. С. Тетерлева // Устойчивое развитие российских регионов: новая модель пространственного развития РФ : IX Междунар. науч.-практ. конф. : сб. ст. Екатеринбург : Изд-во УрФУ, 2012.
2. И.В. Павленко. ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2016. – 62 с.
3. Гетьман В.Г. Международные стандарты финансовой отчетности [Текст]: учебник для студ. вузов по эконом.спец. и напр.; рек. ГУУ / ред. В. Г. Гетьман. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Инфра-М, 2013. - 559 с. - (Высшее образование). - ISBN 978-5-16-004769-0 2. Сапожникова Н.Г.Международные стандарты финансовой отчетности [Текст]: учебное пособие для студ. по напр. "Экономика"; рек. УМО / ред. Н. Г. Сапожникова - М. :Кнорус, 2012. - 368 с. - ISBN 978-5-406- 01312-0
4. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности [Текст]: учебник для студ. вузов по напр. 080100 "Экономика"; доп. МО РФ / В. Ф. Палий. - 6-е изд., испр. и доп. - М.: Инфра-М, 2013. - 506 с.

Research Science and
Innovation House